मराठी

पृ १६ ते ३१
(पृ १६ अपूर्ण)

मराठी

वेदांत

3002

मराठी

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ३५ वे २३३ [३८९]

ग्रंथ नाम भक्ति रत्नावलि.

विषय म. वेदांत.

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

1 डोसें पाणी आटत्त पृथ्वि चेंठील काढेः हिरवें दृण असेंत्तें को
रडें होएः श्रीगोरक्षनाथ विरचित्ते अमरनाथ सीवादे कथ
यंत्ति निज विचारें ॥ छ ॥ ॥ योगेश्वर बह्मांडः विभाग णीः पी
डीं जाणतीः निश्चळ ज्ञानें जाणावें ॥ तो चिद्शिवः तयापासौनि चै
तन्या स्फुरत्ते चिद्शक्तिः रुद्र येथी पश्चिम रुद्रलोकु विष्णु ये
थी विष्णुलोकुः त्रिकों ब्रह्म येथीः ब्रह्मलोकुः यामाझि सात्तसा
त्त करियेक वीस स्वर्गें होत्तिः तेउत्तर लोम्हणिजेतीः नवमासि
नेदः ॥१॥ काळपुरुषुः पूर्व दिशे इंद्रु ॥ नैरुत्ते अग्नि दक्षिणे संहरी

2

येमुः ॐ षटीयेद त्तीनेरुत्यः। आपतत्ववाहेः वरुणः। वायुतत्वी
स्फुरणीवायुः। शब्दापशब्दीकुबेरुः इछेसीइछानुहेंदेहींजा
णावें: अष्टलोकपाळः पूर्वादि दक्षिणभेदक्रमें जाणावें: पाया
॥१६॥ तळवटिः तळः। तयाउर्द्धवितळः जानुसुतळः संधिनितळः ॥१६॥
बैधींमाहातळः जांघागुह्यरसातळः पात्ताळतयावरुतें: एवं
चरचनाःये विंगाईहोउंनिःकटिपर्यंत सप्तपाळेबोलिजतिः २॥
भूर्लोकुनाभिः। भुवर्लोकुहृदयी॥ स्वर्गलोकु कंठितटीः म
हर्लोकुतेजसीः जनालोकुः त्यापरताः। तपोलोकुललाटींः सत्य

२५

त्याद्दक्षिणे गंधमर्दनुः। नीळिताचळुः।२।
लोकुमहाझानीः मागील्ल सात्तयें सात्त ऐसीचो दाहुनेंजाणावीः
निषिधगोंगुडघाः। कंठीमदृगीः बामकुषी हेमाचळुंछुड पीत्या
उत्तमस्छानीः त्लाकात्लाकुमरुदंडें मेरुजांणावा।झारीकेळासु
हे अष्टकुळाचळपर्वत्त देहीं जांणावें। अर्धः ऊर्द्धः मध्यः हे विति
न्हीत्लोकः। नवद्दारें त्येंचि नवे खंडें। आस्छिस्छानी जंबुद्वीपः मेदी
कुशद्विपः मांसी क्रौंचद्वीपः सिरा त्वचा शाल्मलिद्विपः गोमेद रोमः सा १
संभवीः नाभिस्छानीः पुष्करः ऐसीसप्तद्वीप जाणावीः। च्यारिवाचाः
तें वाचाः तें वियाहीवेदः सौत्के त्तेंचिं ही दशीनेः। म्हचीतार सछुत्रः।

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

3

दधिसागरुः॥ लक्ष्मीः मच्छोसी हा पर्ासागरूः रसीरसु सागरूः श्रोणी

तीसुरसागरुः श्रुन्त्हीस्वाद सागरुः देहीजाणावे:॥ सप्त सागरः॥छ॥

श्रीगोरक्षनाथविरचिते अमरनाथसंवादे पिंडब्रह्मांडकथनी

निजविचारे॥छ॥ हाडी अंडजः रोमीउद्भीजः स्वेदीस्वेदजः मांसीजा

॥१७ रजः पित्तादिकीडन्हा व्ला॥ कंपी वर्षा ठे: वात प्रकोपी शीतः काल्लुयामा १७

ग्निदो निदानि करितां:॥ हेमंतः शीशीरः वसंतः ग्रीष्मः वर्षावः शरदः

ऐसायारुत्वसा॥ मासबाहो तिः॥ नाभीचक्री स्वर्युः बुधचक्री रवेंदुः॥ लोच

नीकुजः हृदयी [illegible] भृगुः विश्वुस्थानी गुरुः श्रुचक्री स्वकुः नादीमीड्ड सुरवी

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratisthan, Mumbai. "

3A

राहेः वायुस्थानीं केंद्रः यामाजि तीनि तीनि करितां सत्ताविस नक्ष
त्रें होतीः आणि त्याचे निनावें सात वार होतिः आणि त्याचें बारा मात्र
काः तें चि बारा मास होतिः इडा पिंगळाः सुषुम्नाः त्याचि गंगा यमुना
सरस्वतीः जितुकिया नाडी देहीं तितुकिया नाना विध महीनदीः कपा
ळीं श्रीहटीं सुषुम्णा द्वारीं ज[illegible]ध राकाकी मुखंवीकां वरुः नाभिव
डियाणः अर्धपीठः ऐसी आह[illegible] – पीठें देहीं: नाना स्थानें तें विना
नादेशदेशः ब्रह्मस्थानी केदारुः माया महिकार्जुनः काया काशी
आत्मा विश्वेश्चरुः त्यातें जो वोळखेः त्यासि ज्ञिता विंमो हुः ३ सर्वतीर्थे

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

५

जाणिजत्तिः तरि देहीं विश्वसत्तिः एसें देहा जाणें त्यासिं कांहीं क्षवणें
धूपणीं कोल्हास्थानी दाकणें न लगेंः सर्वत्तीर्थें तीर्थांची फळें त्यासि
होत्तीये ए देहीं ब्रह्मीं हा संसारु ठेळपावाः धर्मुः अर्थुः कामुः मोक्षुः
श्रीगुरुवसा हे ॥४॥ एकन्हं तन्हा गेत्यासिं पिशाचम्हणिजेः मग त्या
१८ देहासि पाव भ्रु तें त्यात्तें काय म्हणिजेः एका दोषांचे कहीं नस १८
रेः मग ब्रह्मतां दोषावें कव एनावें करीः जे मानुष एकी अवस्थे
चें तें दुषियेंः मग त्या देहासी च्यारि अवस्थाः तें सदा दुषियें किंध
उम्हणुत्तरि नवल्लु कायेः कमत्ती चैडुवसेः शरिवनीः पद्मिणी श्ल

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

५ A

त्मीएगी॥३कामीनी४पुष्पीनी५खप्रभा६अक्तयदा७कुमुदिनी८॥
आस्वासिनी९व्यापिनी१०विद्यामोहिनी११प्रमोदिनी१२मिथुनी१३
विकासा१४सौम्या१५सजीवनी१६॥यासोळेकळांसहितु
अधोमषंीप्रवत्याडोवनमागी३ऊसाउद्योकरीचेडुहापा
षः॥६॥बारेकळेसहितुनाभिकमळीसूर्युवसे॥ज्वाळिनी१
करालि३दाहिनी३दीपिनी४ज्वालिनी५विद्युत्तेजा६शाषीव्र
नी७सोशिनी८तापिनी९लाहुकी१०दाहुकी११तास्वती१२
येबारेकळेसहितुदेवमुखघमवत्यातिऊडीवनिमागीपं

5

गळेसींउ ह्र्‌योकरी॥ हा सूर्यु ऊषि॥ एक एकावे अधिक कडणें॥ सा
वरौ निचंद्र सूर्यु दिहांतें धरो निवर्तेति॥ ०॥ इतिश्रीगोरक्षना
थविरचिते अमरनाथसंवादे चंद्रसूर्याचा विवेकु कथ्यंये
ति निज विचारें॥ छ॥ अथ या चंद्रसूर्याचे निमेषचौसत्तीसतत्वें
॥१९ सहाविस्त कळा: प्रमाण ॥ [illegible] तेमेत्त स्फुरत्ति गगनी ज्ञान १९
बिंबाधरें मनाचां अग्रीं [illegible] येथें अंतःस्फुरण पंचस्फुर
ण॥१॥ नाग्गु॥२ कूर्म्मु २ कृकलु ३ देवदत्तु ४ धनंजयु॥ ५ पाहे पं॥ वे
लघुमायो: श्रोत्रीं कर्णीं त्वचा स्पर्शु: चक्षुरूपा इति श्रीगोरक्षना

5A

थविरचितें अमरनाथासंवादें देहविवेकु कथैतिनीज देह २
विचारें ॥ ७ ॥ १० ब्रह्मादिपिपीलिकापर्यंत कुचींचै तन्यु
असो तें थें वर्णावर्णु उपाधी चिना ॥ बाळे तारुण्य हें तरि
देहाचि स्वभावः क्षुधापिपासा हें प्राणासि ॥ शोक मोहादि हें
मनासि ॥ जरामरण हें आधि तें शरीरासि ॥ जाग्रतिः स्व
प्नः सुषुप्तिः तिहि अवस्थे वर्ततें मनः ॥ ज्ञाना विचाराचा
अवस्थ तें तुर्या ॥ ऐसा वस्थाप्रती वुतो अज्ञान म्हणावा ॥ जेया
आशाधारण जीवां विषयाचे निराधारें असणें तें विष

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

6
यज्ञानजन्मांतरेपापपुंजुएयवास्नेकरित्तवर्त्ततोछु
मत्तिज्ञानःयेतिन्हींज्ञानेअछौनिरहित्तंःजेयांआ
त्मेयांच्यावात्तीचालतीतोआत्माजाणावा॥२॥म्हहुबु
॥१० हुनित्यअनुवीच्या॥त्तोसमस्ताआदिःआपणअनंता ॥१०॥
दिसकळरचौनि॥आपणारवनाराहितुभूतजा
त्तिव्यापूनिःआपणअव्यापकुःअसौनिनलिपेंम्हु
णौविश्वाअत्तितुजळिंप्रतिबिंबत्ताअत्तितु॥तोकाई
Joint property of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

6-A जांठि त्तिपतुं असे: जळा विहाळीचाली सारिषा दिसे तै
सा तो आत्माजाणावा। जेवि निर्म्मळ स्फटिकें हरितपीत
वर्णाउमर्णउमटेउपाधिभेदें नातरि निर्म्मळु आरिसा प्र
तिबिंबा सारिषा दिसे: नाथिलें या आभा सारिषें: आका
शहाए: तेसा हष्यनपें वुधरी आणावा उद्कीउ पडला
बुडाला: त्याचीचालिपाहातां केवढा वेळु नातरि देहा
विदिसे: सेवंटी वस्तु गत्याजातां वेळु न लगे:। ४। दृष्टांती
पानेंझडतिः आणि माघौतिं फिरितें तेंचि म्हणेनयेत कि:

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

7

दिवेयां पासोनि निघालिया काजळीः त्या वेहेपोटीं काई आ
णी कीषाणि असे ॥ मग निगालीये नदीउदकें अनित्यें प
रित्र वाहीनित्य जाणावीकि [illegible] तैसा देखु प्रपंचु पदार्थु अनि
॥२१ त्यः परित्यागा वाहो नित्य [illegible] जाणावा ॥ केळिचा गाभाउ कळि ॥२१॥
तां काई लाभु असे ॥ आणि [illegible] पानिचें निकें पिकलें ः पि
कः तयाचा ठेडो वि पाहतां बरवां दिसे स्वप्निचें सुष स्वप्नी
विबरवें ः मग निधीरितां तेथें काही असे ः ते संसारिचें सु

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

७अ षदिसे: निकें। स्वर्षी सु रसन व्हे। ऐसें ज्ञानें जाणावें:।५।। आकाश
कुसीमीं जरि परिमळु भे। ना तरि नाथ ल्लीये वांझेचे ल्लेकुरुं त्रि
भुवन भोगी: ससेंचेयां सींगें:। तिप टें हें बोल्लणें चि ल्लटिकें:
तैसा दृश्यु प्रपंचु: असतां चि ल्लटिका असे:। मृगजळें व्हीना
ही: परि मृगासि डळ वळु = असे: कुसुममाळेचां नाधिल्ला भो
गियां आभासें भुक्ति बोठांइ रज तबु हि ल्लटिकी: तैसा दृश्यु
प्रपंचु ल्लटिका वि: परि दिसतां असे: हा संसारु दु:ख रूप ऐसा ६
त्याचीं जया आउ ल्लीं ळे ळ षि नाहिं: हें साकार पंच धा म्हणतां रवळे:

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

गी॰ वें॰ ६

४ त्तियेगोडीचीएरुचिः सांडोनि काईत्तिषटहोतीअसेः हाउ
खवांकुडादिसेःपरित्याचारसुगोडियेचीसोएनसंडि तःवांकु
डपणीपरिरसीनाहीः किहेकस्तुरीकाळीदिसेःपरित्तिचिया
परिमळाचेंसौरस्यपणमानलेंकिंएवढीयेस्तुतीचेंअळ
॥२२ त्लःजेयांचेनिनात्तैःत्यातेंहिळखेःतोयासंसाराआंतुखुरवडुः ॥२२॥
खीलिपेंनाजैसेपाणिपत्रउरकांनित्तरिआसोनिआलि
त्ततयाजन्माचेंअणिकर्माचेंनक्तिचेंफळतेंकिंजेंआत्मज्ञानें
जाणिजेःश्रीरघुनाथविरचितेअमरनाथआत्मज्ञानक

6A थंत्ति निज विचारें ॥ ११ ॥ शिव पूजा करिती ते शैव म्हणावे ॥
शक्ति तें ध्यसती ते शाक्तः विष्णु भजत्ति तेः वैष्णवः अर्चिती ग
णेश मैत्रे निपुणः ते गाणेश नक्त सूर्याची भक्ति करित्ती त्तेः सौर ॥
र सी: शैवः वैष्णवः गाणेशः शाक्तः सौरः यात्ते पंचषायत्तन बोलि
जे: ॥ आपुल्या ल्लिवासना: कुळाचार धर्म देशमर्यादा नाहीं: रुचि
वनि विचित्र पणें जे या देवाची भक्ति कीजे: ॥ तरि त्ते यां चिलाकोंडा
ईजे: ॥ ते सत्तोकता म्हणिजे: सामान्य पणें देवासामीपी असिजे: त्तें
सामीपत्ता म्हणिजे: ॥ त यादेवाचिया रूपा सादृश्य होईजे: ॥ ते विसरू
सरूप ता म्हणिजे: ॥ यादेवासिं मीळिजे: त्ते सायोज्यता म्हणिजे: ॥ रसि

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Keshwarao ... Chhatrapati ... Mumbai

रा॰ ॰क्तिः मार्गें चतुर्थी भ॰ ॰क्ति बोलि॰ ॰ ॰वं विभक्त कीः भक्ता दूषणः॥
१ रं॰ डत्ती माखुती ये रञ्जारञ्जे ॰ः साकार मूर्त्ति सि सायोज्य त्ताज रिः
तरि त्या देवांए कि समई प्रळयां बोलि॰ ला असा तरि त्या देवाचा प्र
ळई भक्ता स प्रळ ॰ाः म्हणे ॰ ज ॰ि॰ ॰ ॰ारी निश्चळ होउ ॰ी राहिजे
तें वरवें ः तथें कल्पना हीः मग का ॰ल्पजे तें काइ सांचा कल्पनां तु
२२ टतें पाहिजेः केवळ तेचे आप॰ ॰ असिजेः कवळणी स्त्थानी धंवणं ॥२२॥
॰ ॰लो ॰ ॰ळणें स्हान ॰ ॰ाद ॰ ॰ानत्लगेः जे सागरसी मिळत तर वेळीं
काइ गंगा नेगंगापण वांचे तें असा॰ ॰ ॰ा तरि रिखवी ॰ीर मिळालें

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

१८   ष

किंधोडें विठ्ठ कामि कत्ता होउंसमुद्र चिहोए ॥ तैसीयोज्यतात्सु
क्रिवा[illegible]डें ॥ परंतु तेंश्रीप्रुल्हादलियावासनामानसिकजाण
विया ॥ श्रीजारह्ननाथवनेंअमरनाथसायोज्यतातलह्न
णबोलती [illegible] विचारें [illegible] वैशिक ॥ नैयायीक ॥ मीमांसक ॥
वेदांतिक ॥ भास्कर ॥ योगपातांजाव्हे ॥ एसीसाहीदर्शणेंजाणा
वी ॥ वैशिक ॥ द्रव्यरूपगुण ॥ समवाए ॥ सामान्यविशेष ॥ या ॥
सापदार्थीचेंसाधर्म्य ॥ वैधर्म्यविवर्णीमोक्षुम्हणती ॥ तरिनैया
यिकप्रमाण ॥ प्रमेय ॥ संशयोजन ॥ सैद्धाय ॥ दृष्टांत ॥ सिद्धांत ॥ अवय

१०
वः तर्कः निर्णयः वाद हेतुः आभासः छळनः वितंडः जल्पः।
प्रज्ञाप्ति निग्रहोः प्रमाणादि षोडश पदार्थ होणें म्हणत्ति: ईश्व
र प्रसादें मोक्षु॥१॥ मीमांसक म्हणति: श्रौत: स्मार्त कर्म आचर
||२४ ता स्वर्ग प्राप्ति: तेथ ईश्वर कारण नव्हे: जैसा देऊळ रचितां:
जैसी जैसी भुंका घडी: ते तेविं पाधारें: कळे सा तरि कामव ||२५||
स ठाकी: कोंडु षंण तां षाल्तु ताडं वजं वं षूणें: तं वं तं वं ह्यासि अ
धो गति विकौन ध्रे: तैसा स्वर्गी न कीं भोग: णें।२। वेदांतिये

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

10A

ह्मणतिः एकल्लैं सोनें रचनाविशेषें। विविचाविवि धमभल्लैका

रात्तै पावे॥ नांतरि आगवरिलें पेरवल्लें तैं हीयावियात्यायारव

नाविशेषु॥ तै सें तत्व मस्यादि वाक्यसर्वें हिरवल्लिवे दे ब्रह्मः ऐति

नलिवाब्वे धर्ने॥ श्रुकावे वैधन त्लटिकें॥ मगपृषेठें॥ स्वापि त ४

वेंछषः तें काई सावा॥ तै साता मि थ्याः कर्म्मेउपाधिः। र सेंमूणानिः

शेषास्तत्र कर्म्मत्यागा करो निवर्त्तती॥ भास्करः रघ्यापावार्यें॥ ह्मणतिः

ब्रह्मविपासो निकर्म्म कर्मकोटाकोवें॥ कर्मफळसौडोनिः

A Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com